

Londen 2012: voor iedereen behalve de Londenaren

AUTEUR Bas van de Geyn

Dit is het moment dat in Londen het plannen voor de Olympische Spelen van 2012 langzaam overgaat in bouwen. In dit interview blikken we met Mark Saunders, de oprichter van het mediaproductiebedrijf Spectacle Productions, terug op het verloop van de opstartperiode. Spectacle heeft jarenlange ervaring met zogenaamde 'community based media': mediaprojecten die worden uitgevoerd door en voor bij herstructurering betrokken bewonersgroepen.

Wat is precies de rol van Spectacle Productions in herstructureringsprocessen in Londen?

"Spectacle is in de eerste plaats geïnteresseerd in de wijze waarop bewoners hun eigen verhalen vormgeven. De camera biedt ze daarvoor een uitstekende mogelijkheid. Uiteindelijk is het namelijk allesbepalend wie er filmt. Tijdens stedelijke herstructureringen proberen wij de achterblijvers een stem te geven. Het beeldmateriaal kan dienen als een bewijs van gedane beloften, bijvoorbeeld door gesprekken met bestuurders op te nemen. Daarnaast is het door het organiseren van filmavonden in de buurt of een filmproductie voor een groter publiek makkelijker om de boodschap te communiceren. Bij al onze producties staat voorop dat de bewoners zelf het initiatief moeten nemen om hun situatie te veranderen, en Spectacle ondersteunt hen daarbij door middel van workshops en actieve begeleiding tijdens het filmen."

Het Olympische dorp en de grootste stadions zullen worden gebouwd in het Lea Valley Park in Oost-Londen. De omringende wijken Bow, Hackney, Leyton en West Ham zijn de meest achtergestelde buurten van Londen. Wat is jullie betrokkenheid geweest bij de start van de bouw van het Olympisch Park? En hoe verklaar je de keuze voor deze locatie?

"Een van de mythen is dat het Olympisch Park wordt gebouwd op 'empty land', maar locaties met honderdduizenden omwonenden zijn

natuurlijk nooit echt leeg. In dit gigantische gebied zijn 350 bedrijven gevestigd met in totaal vijftienduizend werknemers. Het was het grootste recreatiegebied in Oost-Londen. Het meest markante is dat het grootste voetbalcomplex ter wereld – 88 voetbalvelden waar de meeste profs uit Londen ooit begonnen – zal moeten wijken voor een parkeerterrein dat slechts een maand zal functioneren.

Spectacle heeft zich ingezet voor het bewonerscollectief Clays Lane. Deze bewonersgroep heeft in de jaren tachtig op eigen initiatief een woonwijk laten bouwen met uitsluitend sociale woningbouw. Op last van de London Development Agency is de woonwijk afgebroken. Dit kon gebeuren doordat er een Compulsory Purchase Order van kracht was, die onteigening mogelijk maakte. Bewoners hebben de laatste maanden van het bewonerscollectief in beeld gebracht. Op dit moment wonen de vierhonderd bewoners van Clays Lane verspreid over de hele stad."

Je spreekt over verplichte verkoop van woningen. Hoe is de inspraakprocedure dan verlopen?

"De Olympische Spelen zijn voor Londen, en waarschijnlijk voor heel Europa, het grootste stedenbouwkundige project ooit. Het tienduizend pagina's tellende programma lag slechts zes weken ter inzage, een volstrekt onrealistische termijn voor deze uiterst complexe aanvraag. Het was bovendien erg lastig om toegang te krijgen tot de noodzakelijke documenten vanwege de hoge kosten – ruim 600 euro voor het gehele pakket – en het ontbreken zowel op internet als in de lokale bibliotheken aan alternatieve informatiebronnen. Een van de bewoners van de Clays Lane vertelde: 'Ik kwam uit belangstelling langs op een van de informatieavonden. Toen ik de kaarten nog eens goed bekeek, realiseerde ik me opeens dat mijn huis midden in het Olympisch Park stond.'"

Maar gaat het belang van de meerderheid niet boven dat van het individu? In de aanvraag wordt gesproken over werkgelegenheidsprojecten en nieuwbouw van betaalbare

woningen voor achterstandswijken in Oost-Londen.

“De schattingen van de opbrengsten van de Spelen lopen enorm uiteen. Het enige wat er op dit moment over te zeggen is, is dat de signalen niet veelbelovend zijn. Baron Sebastian Coe, oud-Olympisch kampioen en directeur van de Londense Spelen, schat dat er negenduizend nieuwe huizen zullen worden opgeleverd, en de London Development Agency stelt dat er minimaal vijftigduizend nieuwe banen worden gecreëerd. Het consultancybureau Arup stelt deze prognose bij tot drieduizend nieuwe banen en vierduizend betaalbare woningen. Het eerste woningbouwproject is onlangs opgeleverd. De minimale instapeis voor deze ‘betaalbare’ woningen was een jaarinkomen van 36.000 euro, wat voor velen toch iets te duur zal zijn. Veelzeggend is verder dat Baron Coe onlangs terugkwam op de ethische code. Met de gemeente is oorspronkelijk afgesproken dat iedere werknemer een ‘living wage’ zou ontvangen van 9,05 euro per uur om te garanderen dat het daadwerkelijk lonend zou zijn om voor de Spelen te werken. In de recentelijk afgesloten contracten met onderaannemers wordt echter nergens meer over dit minimumloon gesproken.”

Een opmerkelijk aspect van mega-evenementen als de Olympische Spelen zijn de enorme budgetoverschrijdingen. Je zou bijna kunnen zeggen dat deze hyperkapitalistische evenementen uiteindelijk altijd verliesgevend zijn. Waarom kiest men er niettemin nog steeds voor om een rooskleuriger voorstelling van zaken te geven?

“In het kort komt het er volgens mij op neer dat de Spelen nooit zouden plaatsvinden als het publiek de daadwerkelijke kosten zou kennen. Het eerstgenoemde budget, vastgesteld voordat Londen zich kandidaat stelde, was 4,4 miljard. Dit is nu verhoogd tot ongeveer 12,5 miljard en alle analisten verwachten dat het uiteindelijk boven de 25 miljard euro zal uitkomen. Die kosten zullen uiteindelijk door velen gedragen moeten worden: de publieke sector (64 procent), de Londense belastingbetalers (13 procent) en de National Lottery (23 procent). De loterij bekostigt veel onafhankelijke welzijnsprojecten in buurten en is verantwoordelijk voor een groot deel van het Britse kunstbudget, waardoor nu al meer dan vijfduizend kunstprojecten niet door kunnen gaan.

Waarom de Spelen dan toch doorgaan? De naoorlogse Spelen zijn eigenlijk geen sportevenementen meer, maar megaontwikkelingsprojecten. Het is een instrument voor herstructurering op een schaal die de stoutste dromen van iedere stadsplanner overtreft. In de afgelopen dertig jaar heeft in er Oost-Londen keer op keer stedelijke vernieuwing plaatsgevonden met de intentie om armoede en sociale uitsluiting te verminderen, maar het beoogde doel is nooit gerealiseerd. Dit is simpel te verklaren als het proces uiteindelijk de privatisering van woningen en publieke ruimte beoogt. Het maakt dan niet meer uit of er zoals nu wordt gesproken over sociale diversiteit, of over het ‘trickle-down effect’ van Margaret Thatcher in de jaren tachtig. Zij geloofde heilig dat investeringen voor de rijken uiteindelijk ten goede zouden komen aan de armen.

Veelzeggend is de opmerking van David Mackay, een van de belangrijkste architecten voor de Spelen van 1992 in Barcelona: ‘Het masterplan

in Londen is (...) over-constructie. Het voldoet geheel aan de veeleisende wensen van het IOC, die alles wil hebben voor een drie weken lange praalvertoning. Ze zijn te ver gegaan. De Spelen zijn niet meer voor de Londenaren.’”

Laten we tot slot terugkijken op die gedenkwaardige dag dat Londen de Spelen kreeg toegewezen. In het artikel *The regeneration games (2007)* dat je over Londen 2012 schreef, noemde je de keuze voor Londen een verassing. Het ging om Londen of Parijs, en Parijs was al jaren verder in het planningsproces. De benodigde infrastructuur was daar al grotendeels klaar. Hoe verklaar jij dat Londen de eer te beurt is gevallen?

“De officiële verklaring van het Londense Olympisch Comité op 6 juli 2005 luidde dat de tolerantie, etnische diversiteit en multiculturaliteit doorslaggevend waren geweest. Nog geen 24 uur later verdween die interpretatie in het niets van de weerzinwekkende bomaanslagen van 7-7.

Een betere verklaring is dat Londen niet Frans is. Het belang van het Amerikaanse bedrijfsleven in de Olympische Spelen is groot. Het Amerikaanse Olympisch Comité ontvangt twintig procent van de marketingopbrengsten en 12,75 procent van de televisie-inkomsten. De Verenigde Staten zijn dan ook niet voor niets met grote regelmaat organisator: St. Louis (1904), Los Angeles (1932, 1984), Atlanta (1996), Lake Placid (1932, 1980), Squaw Valley (1960) en Salt Lake City (2002). Groot-Brittannië heeft zich na 11 september steeds achter de Verenigde Staten geschaard, en Frankrijk deed dat niet. En sinds de inval in Irak in 2003 zijn de Verenigde Staten uitgesproken anti-Frans.

Het is onacceptabel dat we het Internationaal Olympisch Comité niet ter verantwoording kunnen roepen, terwijl deze zelfbenoemde instantie wel over het lot van onze steden beslist. De toekomst van Oost-Londen is er een van clustering en privatisering. Het gebied zal worden opgedeeld in afzonderlijke clusters van gesloten wooncomplexen en winkelcentra, verbonden door veilige joggervriendelijke groenstroken.”

Bas van de Geyn (basvandegeyn@gmail.com) is stadsgeograaf en werkzaam voor de vereniging *De Vrije Ruimte in Amsterdam*. Momenteel is hij eveneens verbonden aan de *London Metropolitan University*.

Literatuurselectie

Cheyne, J. (2006) Clays Lane planning deception. GamesMonitor. <www.gamesmonitor.org.uk> Laatst bezocht mei 2008.

Olympic Delivery Authority (2008) Programme delivery baseline report, january 2008. Londen.

Saunders, M. (2007) The regeneration games. Mute Magazine, 12 september 2007. <www.metamute.org> Laatst bezocht mei 2008.

Vaujany, F. (2006) Hardy heroic: Olympics housing plans. Rising East Online 3. <www.uel.ac.uk/risingeast> Laatst bezocht mei 2008.